

A Hófehérke Óvodai Fonológiai Tudatosságot Fejlesztő Program tapasztalatai

PÁSZTOR LILLA

*Csongrád Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Szegedi Tagintézménye,
Szeged*

logoliko@gmail.com

TÓTHNÉ ASZALAI ANETT

*Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar
Gyógypedagógus-képző Intézet, Szeged*

aszanett@jgypk.u-szeged.hu

1. Bevezetés

A fonológiai tudatosság a szavak belső szerkezetéhez, a fonológiai egységekhez (a szótagokhoz, szótagszerkezetekhez, rímekhez, fonémákhoz) való hozzáférést, felismerést, azonosítást, produkciót, valamint a velük végzett szándékos műveletek, manipulációk végzésének képességét jelenti (Juhász et al. 2017a: 34). A fonológiai tudatosság a nyelvi rendszeren belül a nyelvi tudatosságnak a része, amely nemcsak önmagában a szavakkal, illetve a hangokkal történő manipulálásért felelős, hanem annak érettsége, fejlettségi szintje kihatással van az olvasás- és (helyes)írásstudás sikerességére is (Lőrincz 2006). Szintjei a szótagtudat és a fonématudat. A téma különös jelentőséggel bír napjainkban, hiszen számos kutatás igazolta, hogy az írás-olvasáson keresztül fontos szerepet játszik a tanulási képesség fejlődésében.

A négy- és ötéves gyermekek szótagszintézise és -szegmentálása az érés folyamatában van. Hatévesen beindul a szótagokkal történő manipuláció folyamata is (Jordanidisz 2009). Ha azok a gyerekek, akiknél nyelvi elmaradást észlelünk, időben megkapják a fejlesztést, kiküszöbölhetőek lesznek az iskolai sikertelenségek, és csökkenthetők a társadalmi egyenlőtlenségek (Kas et al. 2017).

Mivel egyre inkább beigazolódnak, mennyire lényeges a fejlesztés, mindenképpen szükségesnek látszik olyan programok létrehozása, amelyek segítségével még az iskolába lépés előtti időszakban fejleszthetők az érintett területek. Így tehát már az óvodai előkészítések között szerepelnie kellene a hangtani tudatosság fejlesztésének (Juhász et al. 2017), bár az Óvodai nevelés országos alapprogramjában ez külön nem jelenik meg.

A gyengébb teljesítményt mutató gyermekeknél fejlesztő eljárásra van szükség ahhoz, hogy elérjék az átlagos szintet. Erre a jogos igényre reagálva jelentek meg az utóbbi időben olyan segédanyagok, programok, melyek segítik az iskolába lépés előtt álló gyermekek fejlesztését (pl. Juhász et al. 2019, Magyariné et al. 2019). Kutatásunk jól illeszkedik ebbe a körbe.

2. Kutatásunk

A kutatás során a Hófehérke Óvodai Fonológiai Tudatosságot Fejlesztő Programot (HÓFTFP) dolgoztuk ki. Azt vizsgáltuk, vajon az iskolába lépés előtt álló gyermekek fonológiai tudatossága a tízhetes Hófehérke Óvodai Fonológiai Tudatosságot Fejlesztő Program (HÓFTFP) hatására pozitív irányú fejlődést mutat-e az első, bemeneti vizsgálatfelvétel eredményeihez képest. Választ kerestünk a következő kérdésekre: hogyan vonhatók be az óvodapedagógusok a fejlesztő program kivitelezésébe? Beilleszthetőek-e a speciális fejlesztő gyakorlatok az óvodai csoport egyéves programjába? Feltételezésünk szerint az általunk kidolgozott Hófehérke óvodai fonológiai tudatosságot fejlesztő program hatékony eszköz lehet az óvodáskorú gyermekek fonológiai tudatosságának fejlesztésében. A logopédus és az óvodapedagógusok együttműködésével a gyermekek fonológiai tudatossága hatékonyan fejleszthető.

Kutatásunk első szakaszában felmértük az iskola előtt álló, óvodáskorú gyermekek fonológiai tudatosságát. A bemeneti és kimeneti vizsgálatban összesen húsz, tipikus fejlődésmenetű óvodás gyermek vett részt (10 fiú, 10 lány). A vizsgálati személyek mindannyian egy óvodai csoportba járnak, és közülük senki nem részesült logopédiai fejlesztésben. A csoporttagok átlagos életkora 5;11 hó volt.

A kísérlet egy saját összeállítású fonológiai tudatosságot fejlesztő programra alapult, amelyet az óvodapedagógusok tudatos bevonásával tíz héten keresztül beépítettünk a vizsgálatban részt vevő gyermekek óvodai csoportjának mindennapi tevékenységeibe. Ezt követően visszamértük a gyermekek fejlődését. A be- és kimeneti mérés eszközeként a Lőrík és Májericsik által kidolgozott „Iskolába lépő és 1. osztályos gyermekek néhány olvasási-írási alapkészségének vizsgálata” Hangtani tudatosság teszt feladatait alkalmaztuk (Lőrík et al. 2015).

3. A bemeneti vizsgálat eredményei

A bemeneti vizsgálatban a gyermekek egyénileg elért teljesítményei között számottevő különbség volt kimutatható. A bemeneti vizsgálat személyenként elért összpontszámát tekintve a leggyengébb mérési eredmény 6, míg a legjobb 40 pont volt. A húsz gyermek által megszerzett összpontszám 313 pont volt. Az átlagosan elért eredmény 15,65 pont, ami azt jelenti, hogy együttesen, átlagértéket tekintve a vizsgált személyek 39,1%-ra teljesítették a tíz szubtesztet.

A bemeneti vizsgálat során a minta átlageredménye a rímfelismerés feladatban 71,25%, a rímválasztásban 41,25%, a szóvégi szótag leválasztásában 81,25%, a szókezdő szótag leválasztásában 35% volt. A szókezdő hang megadása átlagosan 50%-os teljesítményt mutatott. A szókezdő szótag leválasztása bizonyult a legnehezebb feladatnak, az átlagos teljesítmény 10%. A hangszintézis átlagosan 26,25%-os, míg a hangszegmentálás 18,75%-os, a szóvégi hang leválasztása 40%-os teljesítményt mutatott. A szóvégi hang megadásának, leválasztásának képessége a gyermekek többségénél nem alakult ki, az átlag 17,50% volt. A kapott adatok alapján a legjobb teljesítményt a szóvégi szótag leválasztása feladatban mutatták, a legalacsonyabbat a szókezdő hang leválasztásánál érték el.

4. A Hófehérke Óvodai Fonológiai Tudatosságot Fejlesztő Program bemutatása

Az eredmények kiértékelését követően pontos adatokat kaphattunk a gyermekek nyelvi szintjének, azon belül pedig a fonológiai tudatosságának fejlettségéről, amely a HÓFTFP megtervezésének egyik alapját képezte.

A témával foglalkozó kutatók által végzett vizsgálatok és fejlesztési javaslatok (pl. Damó 1998, Jordanidisz 2009; Juhász et al. 2017a, Juhász et al. 2017b) áttekintése után kezdtünk hozzá a saját program megtervezéséhez.

A bemeneti vizsgálatfelvételt követően interjút készítettünk az óvodapedagógusokkal. Megismertük az óvoda napi programját, a nyelvi fejlesztés tartalmát és eszközeit. A kapott adatokból kiemeljük, hogy az óvodapedagógusok elmondása szerint a gyermekek nem kapnak elegendő és megfelelő beszéd- és nyelvi fejlesztést, hiszen a város térségében szakemberhiány uralkodik, ezáltal sem fejlesztőpedagógus, sem logopédus nem látja el a gyermekeket. Az iskola-előkészítést az óvodapedagógusok végzik. Ennek tartalma: versek, dalok, mondókák

tanítása, ritmizálás. A szövegek feldolgozása úgy zajlik, hogy a csoport figyelemmel kíséri, míg az óvodapedagógus mesél vagy felolvas egy történetet, utána megbeszéljük a mese tartalmát. Általában megvalósul a szókincsbővítés, szinonimakeresés vagy az összehasonlítás, a párhuzamba állítás művelete. A szókincsfejlesztés az említett módszer mellett napi szintű mondóka, vers- vagy daltanítással egészül ki. A szavakkal, illetve a hangokkal kapcsolatos játékok ritkán jelennek meg a foglalkozásokon. Hangutánzó gyakorlatokat kevésbé alkalmaznak, szótagokkal, a szavak részeivel ritkán végeznek feladatot.

Kiemelten fontosnak tartottuk, hogy a fonológiai tudatosságot fejlesztő programunk az óvodai pedagógiai tervezéshez igazodjon, ezért azokat a verseket és meséket használtuk, amelyek az adott fejlesztési időszakban az óvodapedagógusok fejlesztési tervében szerepeltek.

A HÓFTFP egy hangtani tudatosságot fejlesztő tréning az iskola előtt álló óvodás gyermekek számára. A fejlesztést tíz hétre terveztük, és a program bemeneti vizsgálatában részt vevő gyermekek vizsgálati eredményére épül. Minden hétre három nap gyakorlást terveztünk, amely naponta 15-20 perc foglalkozási időt igényelt.

A fejlesztési program összeállítása során a következő elveket vettük figyelembe:

- játékosság;
- fokozatosság;
- folyamatosság, hiszen a fejlesztés csak úgy valósulhat meg, ha rendszeres megsegítést biztosítunk;
- csoportszintű fejlesztés, a feladatok egyszerre több gyermek bevonásával is kivitelezhetőek legyenek;
- több érzékszerv bevonása;
- kis eszközigény, a játékok az óvodai csoportban megtalálható eszközökre épüljenek.

Több fejlesztési területtel dolgoztunk egy napon, folyamatosak voltak az ismétlések, így biztosítottuk, hogy a feladatok optimális kihívást jelentsenek mind a jobb képességű, mind a gyengébb képességű gyermekek számára is. Az 1. táblázat heti bontásban foglalja össze a fejlesztett területeket.

Fejlesztési területek		Hetek száma									
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.
Szókincs	Színymakerés	X									X
	Szövegértés	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Szómagyarázat	X		X	X						
	Szókeresés	X	X	X	X	X					X
	Szóalkotás		X (össze- tett szavak képzése)			X		X	X	X	X
Hallási figyelem	Hangutánzás	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Diszkrimináció	X (hangok)	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Differenciálás	Különböző hangok	X	X	X	X			X		X
		Valódi szó/álszó	X						X		
Hosszú/ rövid						X		X		X	
Ritmus		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Rím	Rímfelismerés	X				X					
	Rímkeresés		X			X		X			
Hang szóhoz rendelése (Van-e a szóban megadott hang?)/Lokalizálás		X	X	X	X (hang lokalizálá- sával)		X	X	X	X	X
Szegeztálás		X (izolált hangok utánzása)	X (hang- számlálás)		X (szóvégi szótag lev.)			X (szóvégi szótag lev.)	X (első és utolsó szótag l.)	X	X
Szintézis						X (szó- tag)		X (hang)	X (hang)	X	X
Hangmegadás						X			X		X

1. táblázat: Fejlesztési területek heti lebontásban

A bemeneti méréskor a gyermekek elért átlagos pontszámát tekintve a rímfelismerés, illetve a szóvégi szótag leválasztásának feladatainak teljesítettek a legjobban. Tudásukra alapozva és a sikerélmény biztosítása érdekében ezek gyakorlásával indult el a fejlesztés. Természetesen nem minden esetben választhatók külön a fejlesztési területek. Azzal például, hogy a rímfelismerést tanítjuk, a gyermekek számos képessége fejlődik, például a hallási figyelem, a koncentráció, a nyelvi gondolkodás, a morfológia, a szókincs is. Ugyanakkor az összeállított feladatok legfőbb célja, hogy kialakuljon a gyermekeknél a fonológiai tudatossághoz sorolt műveletek elvégzésének képessége, vagyis képesek legyenek pl. a rímek felismerésére, azok tudatos kiválasztására, a szavak szegeztálására vagy szintézisére, később pedig a hangokkal való manipulációra is – magasabb szinten.

Az említett területek mellett már az első fejlesztési héten elkezdődött a hangok utánzása, a hallási differenciálás és diszkrimináció. A hangkiemelést versekbe, mesékbe ágyazottan alkalmaztuk, indirekt módon, először egymástól jól elkülöníthető hangokkal

(a 'm', 'z', 'k', 'f', 's'). A Pöttöm, a kiska c. szöveg feldolgozása során hallhatták a gyerekek morgó maci (m), a zümmögő méhecske (z), a kopogtató harkály (k), a szél (f) és a kisvonat hangját (s), melyek felhasználásával hangutánzást, illetve hallási figyelemfejlesztést végeztek. A hangzók gyakorlása, differenciálása új hangok bevonásával a napi feladatok többségében megjelent. A megtanult hangok a tíz hét során többféle feladatban is szerepeltek a hangutánzás, szókeresés, mozgásos tevékenység vagy más hangoktól való elkülönítés alkalmával. A versek feldolgozása során a hangok gyakorlása mellett ritmusfejlesztés történt különböző eszközökkel, mozgásokkal. A már feldolgozott mondókák, versek szövegét több gyakorlathelyzetben is alkalmaztuk, mindig más fejlesztési céllal: egyszer ritmusgyakorlat során, máskor mozgással összekapcsolt feladatban. A fejlesztés elején nagyobb egységekből indultunk ki. A szavakkal való műveletvégzés és gyakorlás után következhetett a szavak szótagokra történő felbontása, egyes részeinek elhagyása. A szótagokkal történő manipulációt követve érkeztünk el a szavak hangokra bontásáig, amely a gyermekek számára az egyik legnehezebb tevékenységnek bizonyult, fejlesztésének felvezetése pedig nem azonnali direkt műveletvégzéssel, hanem a hangok megfigyelésével, azok utánzásával indulhatott el indirekt módon. A szótagokkal történő manipuláció tanítását szintén indirekt módon, játékos keretek között vezettük be a tevékenységekbe, ez pedig a „papagájos játék” volt. Ha pl. elő- vagy utószótag leválasztása a cél, a feladatot végrehajtó személy kerül a rendetlen papagáj szerepébe, aki csak az elvárt szórészt mondja a fejlesztést végző személy után, nem az egész szót ismétli. Az ötödik héttől kezdve épül be a gyakorlatok közé a szótagok-, a hatodik-tól pedig már a hangok szintézise, szegmentálása, melyet robotnyelv elnevezéssel iktatunk be a feladatokba. Ekkorra a hangmegadás gyakorlása is tudatos műveletvégzéssel történik, mindeközben pedig az előzőleg említett gyakorlatok differenciált alkalmazása is folytatódik. A hangok egymástól való elkülönítése szintén a mindennapos tevékenység részét képezi, de egyes gyakorlatoknál álszavak és valódi szavak megkülönböztetési feladataival, máskor hosszú-rövid magánhangzók differenciálásának játékaival találkozunk. Az említett területek a tizedik hét végéig váltakozva, színes, változatos játékok keretein belül cserélődnek vagy ismétlődnek.

Az óvodapedagógusokat felkészítettük a programban szereplő feladatokra, a betanítás keretein belül a tízhetes fejlesztési programot instrukciókkal, feladtleírással, megjegyzésekkel írásban kapták meg. Az első hét fejlesztési feladatait a logopédus végezte a csoportban. Ez segítséget nyújtott a pedagógusoknak, utat mutatott a következő hét

feladatainak elvégzéséhez, hiszen a feladatok típusai, azon belül pedig az alkalmazott versek, eszközök egymásra épülve folytatódnak tovább.

A 2. táblázat a HÓFTFP részletét mutatja.

Fejlesztési tartalom, instrukciók; tevékenységek	Célok, feladatok
<p><u>Egyforma-nem egyforma</u></p> <p>A gyerekek ennél a feladatnál eleinte nézhetik az óvodapedagógus száját, hogy a vizuális csatorna segítse a hangzó sémájának megerősítését. Az azonosság jelölésére mutassák a <i>tetszik</i> (👍) jelét, ha nem egyformák, akkor a <i>nem tetszik</i> jelét. Az alábbi szópárok csak a különbözőséget jelzik, időnként egyforma két szót mondjunk, máskor az eltérő párjával!</p> <p>Instrukció: <i>Morgós medve barátunk és párja, Mimi, sokszor hallgatóznak az erdőben, otthon is szoktak fülhegyezőset játszani. Mi is ilyet fogunk most játszani. Mindig két dolgot fogok mondani. Állapítsátok meg, hogy a két dolog egyforma, vagy nem egyforma! Mutassatok felfelé a hüvelykujjaitokkal, ha azonos, és fordítsátok azt lefelé, ha nem!</i> (Juhász–Kálló 2017b alapján)</p> <p>Szavak: kar – kar, mez – méz, méz – néz, mama – nana, sem–sem, Mimi – nini, szán – szán, köröm – köröm, állom – állon, gém – gém, jelem – jelen, szenes – szenes, mos – nos.</p>	<p>A cél, hogy a gyerekek felismerjék, hogy a két szó azonos vagy sem.</p> <p>Auditív figyelem, diszkrimináció és differenciálás fejlesztése.</p> <p>Hangtani tudatosság fejlesztése csoportos munkaformában.</p>

Álszavakkal: ret – ret, milo – nilo, moko – moko, mét – nét, es – es, lumrit – lunrit, számág – szanág, kala –kala, poli – boli.

Rendetlenpapagáj-játék

A pedagógus helyesen kimondja az egész szót, a gyerekek viszont csak a szó elejét, első szótagját mondják, a végét nem, mert ők a rendetlen papagájok!

Instrukció: *Rendetlen papagájok lesztek! Mondok egy szót, Te ismételd meg, de csak az elejét! Ha azt mondom kelet, te azt mondod –ke!*

Szavak: kocsi – ko; mozdony – moz; óra – ó; gomba – gom, cukor – cu, kabát – ka, erdő – er, álmos – ál, konyha – kony, létra – lét, malac – ma.

A szótaghatárnál tarthatunk egy nagyon rövid szünetet, éreztetve a gyerekekkel, hogy hol kell elválasztaniuk a szót.

Hosszú vagy rövid? – Hallgasd és lépj!

A gyerekek felállnak. A pedagógus szavakat mond a gyermekeknek. A feladat az, hogy megfigyeljék: hosszú vagy rövid magánhangzót tartalmaz-e a hallott szó, és annak megfelelően nagy vagy kicsi lépést lépjenek előre.

A gyerekek legyenek képesek megkülönböztetni a valódi jelentéssel bíró szavakat az álszavaktól.

A cél, hogy a gyermekek képessé váljanak arra, hogy felismerjék a szótaghatárt és a szavakból részeket (szótagokat) hagyjanak el. Szavakkal való manipulálás fejlesztése, szókincsbővítés.

Hosszú és rövid hangok elkülönítése, auditív differenciálás és figyelem fejlesztése mozgással összekapcsolva.

<p>Instrukció: <i>Ha rövid szótagot mondok, akkor lépj rövidet, ha hosszút mondok, lépj hosszút!</i></p> <p>Szavak: ól, sas, ház, szél, nyár, vas sí, bál, szép, hó, lány.</p>	
--	--

2. táblázat: HÓFTFP részlete (VII. hét 2. nap)

5. A kimeneti vizsgálat eredményei

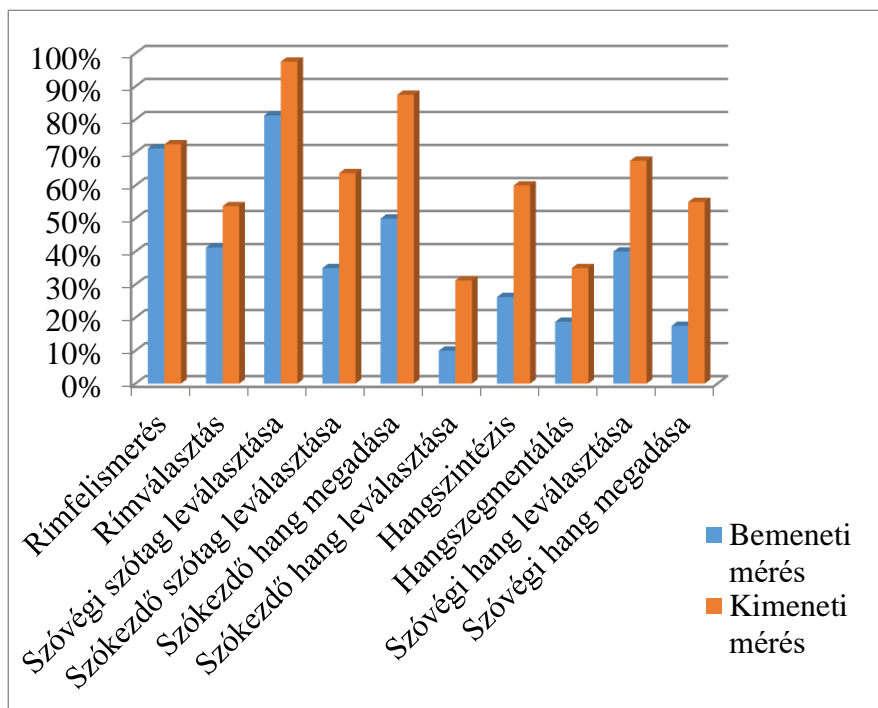
A kimeneti vizsgálat felvételére a tízhetes fejlesztő tréning után került sor. A kimeneti vizsgálat személyenként elért összpontszámát tekintve a leggyengébb mérési eredmény 10, míg a legjobb 40 pont volt. A gyermekek által megszerzett összpontszám 499 pont volt. Az átlagosan elért eredmény csoportszinten egy gyermek esetén 24,95 pont, vagyis a vizsgált személyek 62,37%-ra teljesítettek átlagosan a fejlesztő program kimeneti mérésénél.

A rímfelismerésben a minta átlageredménye 72,50%, a rímválasztásban 53,75%, a szóvégi szótag leválasztásában 97,50%, a szókezdő szótag leválasztásában 63,75%, a szókezdő hang megadásában 87,50%, a szókezdő hang leválasztásában 31,25%, a hangszintézis feladatban 60%, a hangszegmentálás feladatban 35%, a szóvégi hang leválasztásánál 67,50%, a szóvégi hang megadásában 55%-os. A legjobb teljesítményt a szóvégi szótag leválasztása feladatban, a legalacsonyabb átlagos pontszámot a szókezdő hang leválasztásánál érték el.

6. A bemeneti és kimeneti vizsgálat eredményeinek összehasonlítása

A bemeneti és kimeneti vizsgálatok felvétele között közel öt hónap telt el. A két vizsgálat átlagos eredményei között jelentős különbség mutatható ki. A gyermekek a kimeneti vizsgálat alkalmával a vizsgálatban szereplő feladatok mindegyikénél magasabb eredményt értek el. Az első és a második mérés során is a szóvégi szótag leválasztásánál érték el a legmagasabb pontszámot. A rímfelismerésnél átlagosan 1,25%-kal; a rímválasztásnál 12,5%-kal; a szóvégi szótag leválasztásánál 16,25%-kal; a szókezdő szótag leválasztásánál 28,75%-kal; a szókezdő hang megadásánál 37,5%-kal; a szókezdő hang leválasztásánál 21,25%-kal; a hangszintézisnél 33,75%-kal; a hangszegmentálásnál 16,25%-kal; a szóvégi hang leválasztásánál 27,5%-kal és a szóvégi hang megadásánál 37,5%-kal értek el jobb eredményt. A kimeneti méréskor közel 40%-kal teljesítettek jobban a szókezdő hang megadásánál, vagyis itt mutatható

ki a legmagasabb átlagos fejlődés. A legkisebb különbség a rímfelismerésnél jelentkezett. Átlagosan a legkevesebb pontot a bemeneti és a kimeneti méréskor is a szókezdő hang leválasztásának feladata mutatta. Az 1. ábra az be- és kimeneti vizsgálat eredményeit mutatja.

1. ábra: A bemeneti és kimeneti mérés átlagos összeredményeinek összehasonlítása

A gyermekek nyelvi rendszere, fonológiai tudatossága ebben a korban spontán, szakember általi megsegítés nélkül is fejlődik, azonban a HÓFTFP hatására jelentős a pozitív irányú változás.

A bemeneti méréskor a gyermekek átlagosan 15,65 pontot értek el egyénenként a vizsgálatban, míg a másodiknál átlagosan 24,95 pontot szereztek. Az előmérésnél 39,13% volt az átlagos vizsgálati eredmény személyenként, az utómérés esetén átlagosan ez az érték 62,38%-ra fejlődött. Vagyis az adatok alapján átlagosan a gyerekek egyenként 23,25%-kal teljesítettek jobban. Emellett a vizsgálatok felvételének ideje az utómérés alkalmával kevesebb volt minden gyermek esetében. Míg az első mérésnél a gyerekek átlagosan egyénenként 17,45 perc alatt tudták teljesíteni a vizsgálat feladatait, a második vizsgálat alkalmával ez 10,7 perc volt. A két idő közötti eltérés átlagosan 6,75 perc, amely jelentős különbséget jelent.

7. Az óvodapedagógusok tapasztalatai a HÓFTFP-ről

Az óvodapedagógusokkal végzett záróinterjú összegezve elmondható, hogy a HÓFTFP feladatait könnyedén, gond nélkül be tudták illeszteni a mindennapi tevékenységeikbe. A program feladatköre alkalmazkodott a pedagógiai tervezéshez, jól kiegészítette azt. A gyerekek szívesen végezték a feladatokat, mert játékosak, érdekesek és változatosak voltak. A mozgásba ágyazott gyakorlatokat jobban kedvelték az óvodások. A program előnyeként írták le, hogy a játékok az óvodában megtalálható eszközökre épültek. Nehézségként azt emelték ki, hogy nem volt könnyű feladat a hiányzó gyermekek felzárkóztatása. A gyermekek számára azok a feladatok voltak a legnehezebbek, amelyeknél a tesztben is gyengébb teljesítményt értek el. Az óvodapedagógusok szerint a szavakkal, szótagokkal való játékot jobban szerették a gyerekek, valószínűleg azért, mert a csoport legnagyobb részénél nem alakult még ki a hangokkal történő manipuláció. Éppen ezért, a hangszintézist, -szegmentálást gyakorló feladatok nehezebbnek bizonyultak, így ezek folyamatos, mindennapi ismétlést igényelnének – több helyzetben is.

A pedagógusok megfogalmazták, hogy a fonológiai fejlesztés hatékonysága érdekében a 10 hetes fejlesztési időt egész évre szóló tervezéssel lehetne hatékonyabbá tenni. Ha ez megvalósulhatna, azok a gyermekek is felzárkózhatnának, akik sokat vannak távol az intézménytől, és azoknál is eredményesebb lehetne a fejlesztés, akiknek a fejlődése sokkal több megerősítést, gyakorlást és ismétlést igényel.

8. Összegzés

Tanulmányunkban a Hófehérke Óvodai Fonológiai Tudatosságot Fejlesztő Programot mutattuk be. A kutatás legfőbb célja az volt, hogy felmérjük a fejlesztőprogram hatékonyságát. A bemeneti és kimeneti vizsgálatban elért pontszámokat összehasonlítva elmondható, hogy a tréningen részt vevő óvodások a kimeneti vizsgálat során nemcsak több helyes választ tudtak adni, hanem mindezt magabiztosabban, kevesebb reakcióidővel produkálták. A gyermekek nyelvi rendszere a fejlesztett területek tekintetében magasabb szintre fejlődött. A kutatás egyik legfőbb értéke, hogy a fejlesztés beépült az óvodai tevékenységekbe, az óvodapedagógusok és logopédus együttműködésével valósult meg. A logopédusok gyakran leterheltek, intenzív ellátást csak ritkán tudnak biztosítani. A Hófehérke óvodai fonológiai tudatosságot fejlesztő program hatékony eszköznek bizonyult az iskolába lépő gyermekek fonológiai tudatosságának fejlesztésében, hozzájárulva az óvoda-iskola közötti lágy átmenet elősegítéséhez.

Irodalom

- Magyarné V. Z., Szabóné V. A., Szatmáriné M. N. 2019. *Hang-lépcső*. Székesfehérvár: Logotech Kft.
- Damó E. 1998. A fonológiai tudatosság szerepe az olvasástanulásban: feltétel vagy következmény? *Beszédgyógyítás* 3. 54–63.
- Jordanidisz Á. 2009. A fonológiai tudatosság fejlődése az olvasástanulás időszakában. *Anyanyelv-pedagógia* 2/4. <http://anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=222> (Letöltés: 2020. 02. 01.)
- Juhász V., Kálló V. 2017a. A szótagtudat fejlesztése óvodás-, illetve kisiskoláskorban. *Anyanyelv-pedagógia* 10/3. 34–48.
- Juhász V., Kálló V. 2017b. Fonológiai tudatosságot alapozó szókincsfejlesztő feladatsor – Játéksor az m fonémára 5-6 éveseknek óvodai foglalkozásra. *Fejlesztő Pedagógia* 28/3–6. 164–175.
- Juhász V., Kálló V., Radics M. 2019. *Anyanyelvi nevelés, írás-olvasás előkészítés óvodás- és kisiskoláskorban*. Szeged: Szegedi Egyetemi Kiadó Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó.
- Kas B., Lőrök J., Bertalan R. F. 2017. A korai nyelvi-kommunikációs fejlettség új mérőeszköze, a MacArthur-Bates Kommunikatív Fejlődési Adattár 3. (KOFA-3) alapjai és gyakorlati alkalmazási lehetőségei. *Logopédia* 2/1. 41–56.
- Lőrök J. 2006. A gyermeki fonológiai tudatosság megismeréséről. *Beszédgyógyítás*. 17.
- Lőrök J., Májericsik E. 2015a. Iskolába lépő és 1. osztályos gyermekek néhány olvasási-írási alapkészségének vizsgálata. *Tesztfelvételi, pontozási és értékelési útmutató*. Budapest: Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft.
- Lőrök J., Májericsik E. 2015b. Iskolába lépő és 1. osztályos gyermekek néhány olvasási-írási alapkészségének vizsgálata. *Instrukciós füzet és vizsgálati jegyzőkönyv*. Budapest: Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft.
- 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200363.kor>. (Letöltés: 2020. 06. 03.)